

Skogens kulturarv

- *Spår efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och är varaktigt övergivna och som finns i det som i dag är skogsmark .*

Varför ska vi bevara skogens kulturarv ?

- I princip all skogsmark har varit nyttjad av människan. Mycket har varit uppodlat. Vi har kolat, tillverkat pottaska, tjära och mycket annat i våra skogar. Spåren ser vi idag. Det är en del av din och min historia.

- Skogsbruket har ett stort ansvar: 75 % av alla lämningar finns i skogsmark och en mycket stor andel är inte registrerade.
- En kulturmiljö som skadas kan inte återskapas. En del av värdet och förståelsen går förlorat för alltid.

Från yngre stenåldern för ca
6000 år sedan.....

.....till 1900 talet

Vilka lagar gäller?

Fornlämning

- Skyddas av Kulturmiljölagen

Ex. gravar, hålvägar, boplatser, fornborgar, slaggvarpar fångstgropar, hållristningar skålgropar mm

Grundregel tillkommit f 1850

Övrig kulturhistorisk lämning

- Skyddas av Skogsvårdslagen

Ex kolbottnar, tjärdalar, torp tillkomna e 1850, kvarnar.

Grundregel tillkommit e 1850

Vad säger kulturmiljölagen i korthet?

- 3 kriterier ska uppfyllas för att det ska vara en fornlämning:
 1. lämning efter människors verksamhet under forna tider
 2. Tillkommit genom äldre tiders bruk
 3. Varaktigt övergiven och tillkommit före 1850
- Till en fornlämning hör ett så stort område som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde. Individuell bedömning görs från fall till fall.
- Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Vad säger Skogsvårdslagen § 30 om kulturmiljöer?

”Undvik att skada hänsynskrävande biotoper och värdefulla kulturmiljöer.”

”Samhällets krav på hänsyn får inte vara så stora att den pågående markanvändningen avsevärt försvåras.”

Vilka lagar gäller?

Fornlämning

- Tillkommit före 1850
- Skyddas av Kulturmiljölagen
- Har alltid ett lagstadgat skyddsområde
- Länsstyrelsen beslutar
- Tillstånd krävs för mb o plant
- Register: Fornsök
- Har ett lagstadgat skydd oavsett om de är registrerade eller ej.

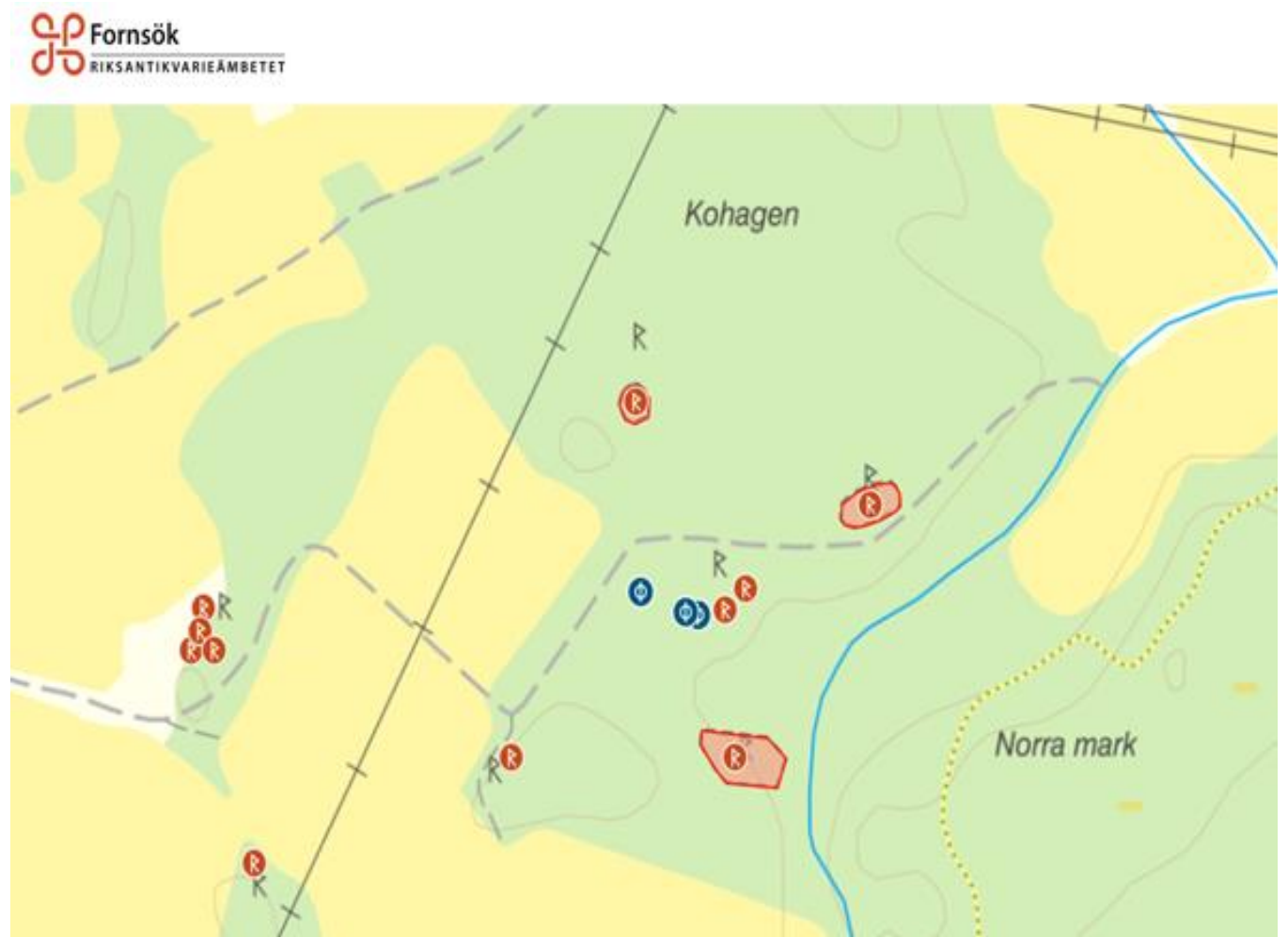
Övrig kulturhistorisk lämning

- Tillkommit efter 1850
- Skyddas av Skogsvårdslagen
- Skogsstyrelsen beslutar
- Samråd kan krävas
- Register: Fornsök och Skogens pärlor.
- Har ett lagstadgat skydd oavsett om de är registrerade eller ej.

Tänk på att:

- Till varje fornlämning hör ett skyddsområde. Det har samma lagstadgade skydd som själva lämningen! Skyddsområdet är inte utritat i registret. (Gäller ej fossil åker)
- Det innebär att om en fornlämning berörs inom ca 50 meter från en åtgärd så ska ni söka tillstånd.
- Tillståndskrav kan även finnas på lämning med antikvarisk bedömning "möjlig fornlämning". (Södrarutin)
- Sök tillstånd i tid.

Viktiga hjälpmedel/verktyg

- Fornsök

<https://app.raa.se/open/fornsok/>

- Skogens pärlor

<https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

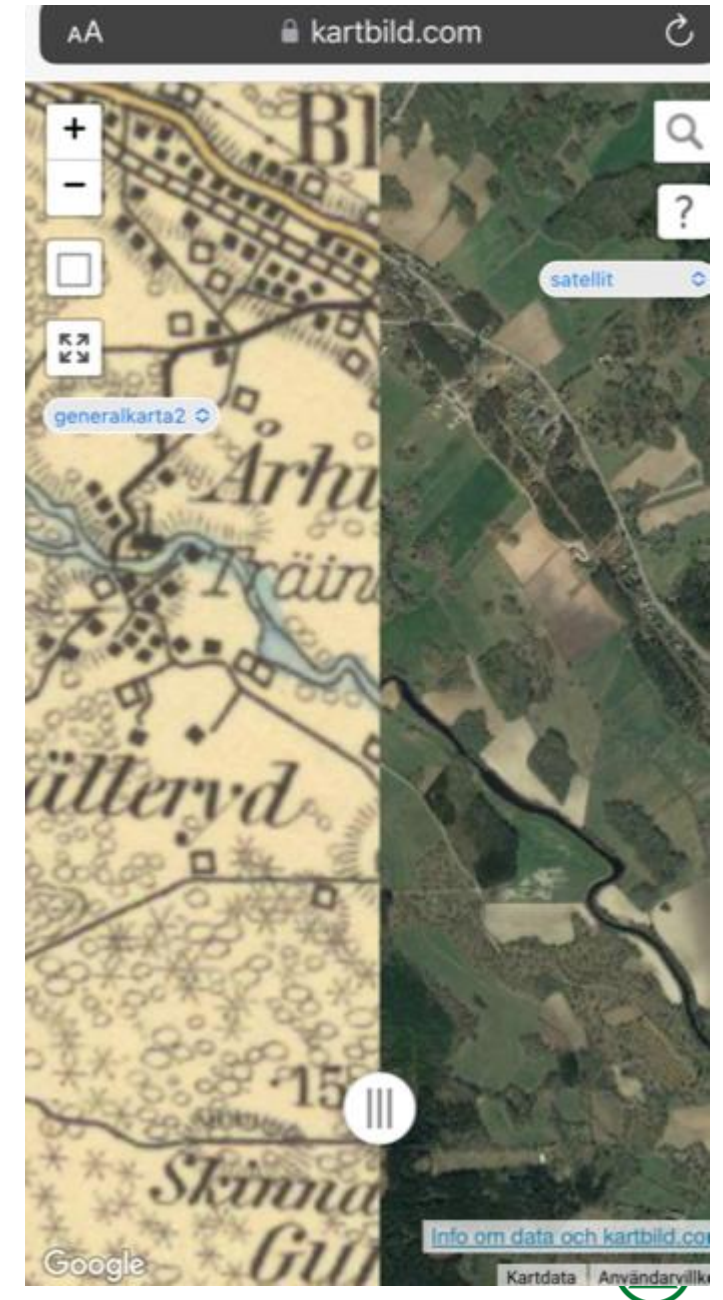
- Skogsstyrelsens målbilder

<https://www.skogsstyrelsen.se/mer-om-skog/malbilder-for-god-miljohansyn/>

- Historiska kartor:

<https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor>

- Kartbild.com

Hur klarar skogsbruket hänsynen?

2020-12-08

Skogsstyrelsen - Fyra av tio kulturlämningar skadas vid föryngringsåtgärder

Fyra av tio kulturlämningar skadas vid föryngringsåtgärder

Nyhet | Statistik - 08 december 2020

Andelen kulturlämningar som påverkas av föryngringsavverkning är den högsta sedan 2015 enligt Skogsstyrelsens uppföljning. Var femte kulturlämning har mer än ringa skador.

Andelen kulturlämningar som blir påverkade (ringa skada, skada eller grov skada) vid föryngringsavverkning ligger på 39 procent för hela landet. Andelen med skada och grov skada är 22 procent vilket är den högsta nivån sedan inventeringen inleddes 2012. Det är dock stora skillnader mellan olika landsdelar.

Skador på forn- och kulturlämningar vid skogsbruk fortsätter minska

Pressmeddelande - 06 december 2022

Allt färre forn- och kulturlämningar i skogen skadas i samband med avverkning. Det visar Skogsstyrelsens inventering. Andelen skadade och grovt skadade lämningar ligger på 11 procent och är nu på den lägsta nivån sedan inventeringen började 2012. Undantaget är norra Norrland där det istället ökat.

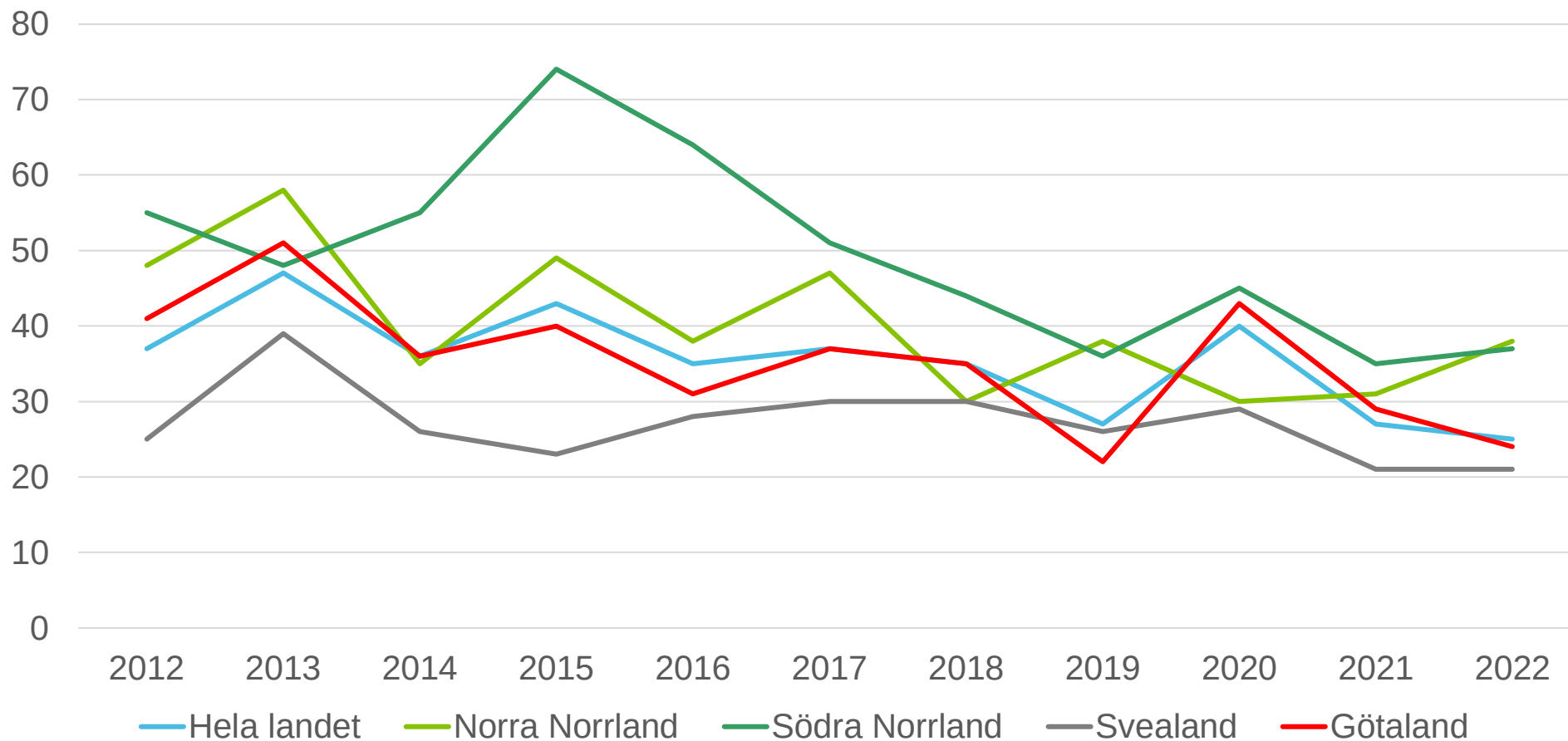
Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning kulturmiljö

- Årlig uppföljning av kända och registrerade lämningar.
- Ca 400 avverkningar inventeras
- Ca 1000 lämningar
- Både fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar.
- Inventeringen görs 3 år efter avverkning
- Presenteras i Sveriges officiella statistik.

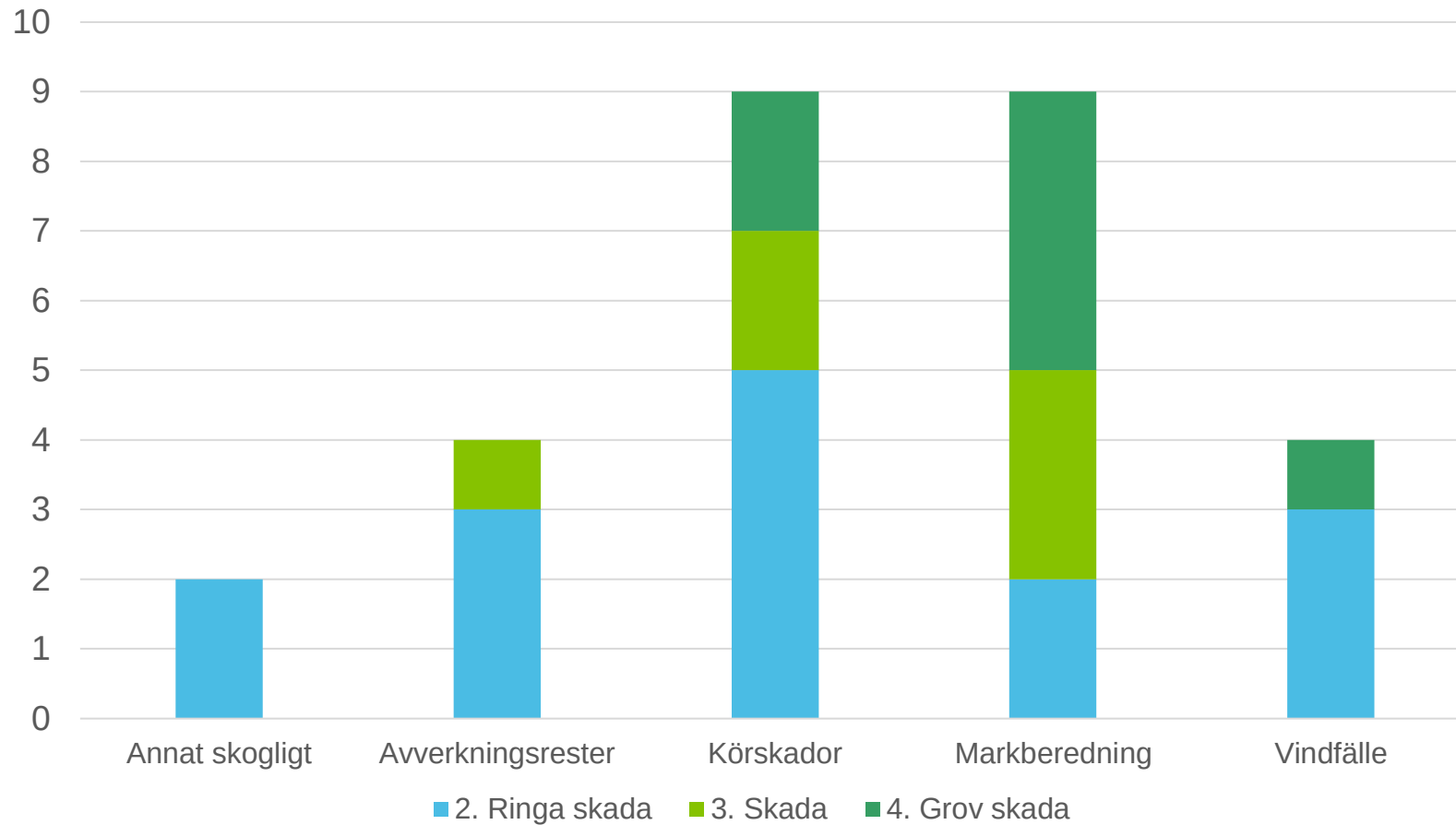
Betyg

- 1 - ingen påverkan / positiv påverkan 2022=75%
(positiv exv. borttagna träd på kulturlämningen)
- 2 – påverkan Uthärdlig - men onödig 2022= 14%
(lättare körsador, nedrisning och trycksador)
- 3 – skada Ej uthärdlig 2022= 6%
(kan återställas, tydlig påverkan, djupa körsador, stenar har rubbats och viss mb)
- 4 - grov skada Outhärdlig 2022= 5%
(irreversibla, kan ej återställas, aldrig ris)

Skador hela landet 2012-2022 betyg 2-4

Skadeorsak 2022 hela landet (%)

Kulturstubbar korrekt placerade ger 92% oskadade lämningar

Hur kan vi agera för att bevara våra kulturmiljöer

- Skötsel under hela omloppsperioden. Synliggör lämningen.
- Ställ kulturstubbar vid avverkning
- Anpassa tidpunkt för avverkning och avverkningsplanering
- Ge bra och tydliga instruktioner till maskinförare
- Registrera lämningar i våra kartskikt för efterföljande åtgärd.

Digitized ancient remains detection using computer vision and artificial intelligence.

Samarbetsprojekt med Linnéuniversitetet

Med mål att "lära" AI teknik hur olika kulturlämningar kan se ut i laserkartdata för att sedan kunna nyttjas i maskindatorer mm för att detektera oregistrerade lämningar, felinprickade lämningar mm.

UTBILDNING

Insamling uppgifter
om kulturmiljöer

Metodutveckling

Samverkan

Uppföljning

Uppbyggnad eget
register m h a
entreprenörer /fältorg

Specialentreprenörer

Kalibrering

Grönt bokslut/
Miljömål

Skogsägarnas egna
registrering

Praktiska nätverk

Tydlig återkoppling

AI-teknik

Teoretiska nätverk

Avvikelsehantering:
hur kan vi göra för
att detta inte ska
hända igen?

